

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K
E-mail: strafferetskontoret@jm.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
MOBIL 91325719
MIKL@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

DOK. NR. 20/02515-2

27. OKTOBER 2020

HØRINGSSVAR OVER UDKAST TIL FORSLAG TIL LOV OM ÆNDRING AF STRAFFELOVEN

Justitsministeriet har ved e-mail af 29. september 2020 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse).

Instituttet har følgende bemærkninger:

1. SAMMENFATNING

Med udkastet til lovforslag foreslår Justitsministeriet at ændre straffeloven, så det fremover skal udgøre voldtægt at have samleje med en person, der ikke samtykker (straffelovens § 216, stk. 1).

Samtidig foreslås straffelovens § 218 opretholdt. Efter bestemmelsen er det strafbart at udnytte en anden persons sindssygdom eller mentale retardering til at skaffe sig samleje med vedkommende.

Efter instituttets opfattelse bør Justitsministeriet i lovudkastet forholde sig nærmere til afgrænsningen af den nye voldtægtsbestemmelse i straffelovens § 216, når kriminaliseringen i straffelovens § 218 foreslås fastholdt. Ellers er der en risiko for, at voldtægter, hvor der i realiteten ikke forelå et samtykke, alene bliver pådømt efter § 218, fordi det kriminelle forhold i denne bestemmelse er lettere at bevise.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Justitsministeriet foretager en revurdering af fastholdelsen af kriminaliseringen i straffelovens § 218 og en nærmere afgrænsning over for nyaffattelsen af straffelovens § 216, stk. 1, herunder en præcisering af, om der overhovedet kan foreligge et gyldigt samtykke i situationer, hvor en persons psykiske eller kognitive handicap udnyttes til at skaffe sig samleje med den pågældende.

2. KORT OM LOVUDKASTETS INDHOLD

Med lovudkastet foreslås straffelovens § 216, stk. 1, nyaffattet, så det fremover skal udgøre voldtægt at have samleje med en person, der ikke samtykker.

Det fremgår af lovudkastet, at et samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation.

Det foreslås, at samtykke kan komme til udtryk i ord og handlinger, at der ikke stilles nogen krav om, at samtykke skal være udtrykt direkte eller i øvrigt på nogen bestemt måde, og at samtykke efter voldtægtsbestemmelsen således skal vurderes uformaliseret og ud fra en konkret og samlet vurdering.

Det foreslås også, at der som udgangspunkt må være en formodning for, at en person, der samtykker i et samleje, ikke blot forholder sig helt passivt, men deltager i et eller andet omfang.

Det understreges, at det er personens adfærd umiddelbart i sammenhæng med og på tidspunktet for samlejet, som er afgørende for vurderingen af, om der foreligger samtykke, og at flirtende adfærd, kys tidligere på aftenen, eller det forhold, at en person er gået med en anden person hjem, ikke i sig selv kan anses som samtykke til et samleje.

Endelig er det retten, som efter en samlet vurdering af alle sagens omstændigheder, vil skulle afgøre, om der foreligger et samtykke i det konkrete tilfælde.

Samtidig foreslås en ændring af straffelovens § 228 om uagtsomhed med hensyn til blandt andet forurettedes tilstand i visse sager om voldtægt, der handler om, at henvisningen til straffelovens § 216 udgår. Ændringen skyldes, at de situationer, som straffelovens § 228 tilsigter at ramme, i stedet vil blive omfattet af straffelovens § 216.

3. INSTITUTTETS BEMÆRKNINGER

Instituttet vurderer, at lovudkastet om udformning af en ny voldtægtsbestemmelse vil være et positivt menneskeretligt skridt blandt andet som følge af, at retten til selvbestemmelse og den seksuelle og personlige integritet kommer i fokus, og at fokus for

efterforskningen i højere grad bliver, om den seksuelle handling var frivillig, end om offeret gjorde modstand.¹

Instituttet bemærker i den forbindelse, at FN's Komite for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder i november 2019 i sine sammenfattende bemærkninger blandt andet anbefalede, at Danmark indarbejder et samtykke-element i den juridiske definition af voldtægt.

Instituttet bemærker endvidere, at Ekspertgruppen under Istanbulkonventionen, GREVIO², under sin kortlægning af Danmarks implementering af konventionen i november 2017 blandt andet anbefalede ("strongly encourages"), at Danmark ændrer reglerne om seksualforbrydelser, så reglerne bliver baseret på et krav om et frit givet samtykke.³

Anbefalingerne fra FN's Komite for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder og GREVIO er ikke juridisk bindende.

Instituttet vil samtidig gerne fremhæve vigtigheden af, at der afsættes økonomiske midler til forebyggende tiltag, der har til formål at forebygge seksuelle overgreb og modvirke uhensigtsmæssige normer for køn, sex og grænser blandt især unge. Det er vigtigt at sikre oplysningsindsatser og kampagner samt undervisning til børn og unge, herunder til undervisere og fagpersoner, der har ansvar for børn og unge.

Endelig henviser instituttet til sit høringssvar til Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse, hvor instituttet blandt andet beskriver menneskeretten, herunder beskyttelsen af voldtægts ofre og beskyttelsen af tiltale.⁴

---

¹ Institut for Menneskerettigheder, Notat om vurderingen af samtykkebaseret voldtægtslovgivning i lyset af Danmarks menneskeretlige forpligtelser, 2. maj 2019, afsnit 2, tilgængelig her, <https://menneskeret.dk/udgivelser/samtykkebaseret-voldtaegtslovgivning>.

² GREVIO står for Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence. GREVIO er et uafhængigt ekspertorgan, som monitorerer medlemsstaternes implementering af Istanbulkonventionen.

³ GREVIOs Baseline Evaluation Report – Denmark, 2017. Tilgængelig på: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/denmark>

⁴ Institut for Menneskerettigheder, høringssvar over Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret

4. FORHOLDET TIL STRAFFELOVENS § 218

Efter straffelovens § 218 straffes den, der ved udnyttelse af en anden persons sindssygdom eller mentale retardering skaffer sig samleje med den pågældende med fængsel indtil 4 år. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse med hensyn til andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 225.

Efter gældende ret anses udnyttelse af nogens psykiske eller kognitive handicap for at skaffe sig samleje med vedkommende således ikke som voldtægt i modsætning til de forskellige former for ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260. Det anses desuden som mindre strafværdigt, jf. strafferammerne på henholdsvis 4 og 8 år.

Det følger af udkastet til lovforslag, at Justitsministeriet er enig med Straffelovrådet i, at kriminaliseringen i straffelovens § 216, stk. 2, og §§ 218-223 bør opretholdes ved siden af den foreslåede nyaffattelse af § 216, stk. 1. Der vil således, hvis gerningsindholdet i en eller flere af disse bestemmelser er opfyldt, og hvis det seksuelle forhold er gennemført uden samtykke, efter omstændighederne kunne blive tale om, at der skal straffes i sammenstød med den foreslåede § 216, stk. 1 (de almindelige bemærkninger, punkt 2.1.3.6).

Afgrænsningen mellem bestemmelsen i straffelovens § 218 og den foreslåede § 216, stk. 1, er imidlertid ikke nærmere uddybet i udkastet. Særligt fremgår det ikke, hvad der skal til, for at en person med psykisk eller kognitivt handicap kan anses for at have givet samtykke til et seksuelt forhold samtidig med, at vedkommendes tilstand er blevet udnyttet – eller omvendt, hvor meget der skal til, før man kan sige, at personen ikke har givet samtykke.

Efter instituttets opfattelse vil en fastholdelse af kriminaliseringen i straffelovens § 218, uden at man forholder sig nærmere til afgrænsningen til den foreslåede § 216, stk. 1, medføre en risiko for nedsubsumering i retspraksis. Det vil sige en risiko for, at voldtægter, hvor der i realiteten ikke forelå et samtykke, alene bliver pådømt efter straffelovens § 218, fordi det kriminelle forhold i denne bestemmelse er lettere at bevise og begrunde.

Til støtte for, at straffelovens § 218 i praksis kan blive anset for nemmere at arbejde med bevismæssigt end den foreslåede nyaffattelse af straffelovens § 216, stk. 1, kan henvises til Straffelovrådets

---

voldtægtsbestemmelse af 18. marts 2020, tilgængelig her, <https://menneskeret.dk/hoeringssvar/straffelovraadets-betaenkning-nr-15742020-frivillighedsbaseret-voldtaegtsbestemmelse>.

betænkning, hvor det fremgår, at trykt retspraksis vedrørende straffelovens § 218 ifølge litteraturen tyder på, at det straffri område er forholdsvis begrænset, og at der – hvis gerningsmanden er bekendt med forurettedes tilstand – næsten altid vil blive statueret misbrug.⁵

Derudover har det også betydning for offerets adgang til en bistandsadvokat og politiets vejledning om bistandsadvokatens medvirken under straffesagen, om en kriminel handling rubriceres under straffelovens § 216 eller § 218.⁶

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Justitsministeriet foretager en revurdering af fastholdelsen af kriminaliseringen i straffelovens § 218 og en nærmere afgrænsning over for nyaffattelsen af straffelovens § 216, stk. 1, herunder en præcisering af, om der overhovedet kan foreligge et gyldigt samtykke i situationer, hvor en persons psykiske eller kognitive handicap udnyttes til at skaffe sig samleje med den pågældende.

Der henvises til ministeriets sagsnummer 2019-731-0062.

Med venlig hilsen

Louise Holck

DIREKTØR

---

⁵ Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse, side 37, tilgængelig her, https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/betaenkning_1574_final.pdf.

⁶ Se retsplejelovens § 741 a, stk. 2 og 3, og retsplejelovens § 741 b.